

NIEZNANE KOŚCIOŁY METODYSTYCZNE

Metodyzm wyłonił się w XVIII wieku z Kościoła anglikańskiego jako wewnętrzny ruch ożywienia życia religijnego. Wiązało się to z działalnością księży Johna (1703-1791) i Charlesa (1707-1788) Wesleyów, duchownych anglikańskich. Choć w swoich zamiarach nigdy nie dążyli do utworzenia nowej organizacji kościelnej, to jednak z tej działalności narodził się Kościół Metodystyczny.

Współcześnie najbardziej znanym w Europie Kościołem tradycji wesleyańskiej jest Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, znany na gruncie amerykańskim jako Zjednoczony Kościół Metodystyczny (The United Methodist Church). Powstał on 23 kwietnia 1968 roku przez połączenie 2 wyznań tradycji metodystycznej: Kościoła Metodystycznego (The Methodist Church) i Kościoła Zjednoczonych Braci Ewangelickich (The Evangelical United Brethren Church)¹.

Istnieje jednak wiele innych Kościołów na świecie nawiązujących do spuścizny ks. Jana Wesleya. W niniejszym artykule pragniemy przybliżyć cztery z nich:

1. Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny (The African Methodist Episcopal Church)

Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny należy do najstarszych denominacji nawiązujących do Johna Wesleya. Powstał on w 1787 roku w wyniku rozłamu w Episkopalnym Kościele Metodystycznym w Filadelfii (USA). Grupa czarnoskórych wiernych na znak sprzeciwu wobec decyzji zakazującej modlitwy w jednym pomieszczeniu z białymi i stworzeniu dla nich specjal-

¹ J. Borowiak, *Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w Polsce*, Warszawa 1999, s. 15.

nej galerii, wystąpiła z macierzystego zboru. Zorganizowała ona Towarzystwo Wolnych Afrykańczyków, na czele którego stanęli czarnoskórzy kaznodzieje: Richard Allen (1760–1831) i Absalom Jones (1746–1818). Później przekształcono je w Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny. Ks. Richard Allen został jego pierwszym biskupem².

Nazwa Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny podkreśla charakterystyczne cechy tego wyznania: afrykański – dla ludzi o czarnym kolorze skóry; episkopalny – wskazuje na sposób zarządzania (na czele Kościoła stoją biskupi); metodystyczny – zgodny z doktryną metodystyczną³.

Doktrynalnie nowa denominacja nie różni się od Kościoła, z którego wystąpiła. Przyjmuje on wczesnochrześcijańskie wyznania wiary (apostolskie i nicejskie) a także 25 metodystycznych artykułów wiary. Postawą wiary i moralności Kościoła jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Wyznaje on wiarę w Trójcę Świętą, odkupieńczą śmierć Jezusa na krzyżu i działanie Ducha Świętego. Praktykuje dwa sakramenty: chrzest i komunię św. Mimo faktu, że Kościół został założony przez Afrykańczyków, członkostwo jest możliwe dla wszystkich, akceptujących Jezusa jako Pana i Zbawiciela.

Motto Kościoła na przestrzeni lat zmieniało się. Od początkowego „Bóg naszym Ojcem, Chrystus Odkupicielem, człowiek bratem” uchwalonego w 1856 roku, do „Bóg naszym Ojcem, Chrystus naszym Odkupicielem, Duch Święty naszym Poczyszycielem, Ludzkość naszą rodziną”. Ewolucja motta pokazuje, że afrykańscy metodyści na bieżąco oceniają swoją teologię i jak Bóg mówi do nich w zmieniających się okolicznościach⁴.

W początkowej fazie nowa denominacja rozwijała się głównie na środkowym zachodzie i północnym wschodzie USA. Największe parafie istniały w Filadelfii, Nowym Jorku, Bostonie, Pittsburgu, Baltimore, Detroit oraz Waszyngtonie. W drugiej połowie XIX wieku Kościół dotarł także do Kanady oraz wybrzeży Pacyfiku.

² J. Bartos, *Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny*, „Pielgrzym Polski” nr 9/2006, s.11.

³ Por. <http://www.ame-church.com/our-church/our-name/>, dostęp 2015-07-02.

⁴ Por. <http://www.ame-church.com/our-church/our-motto/>, dostęp 2015-07-02.

Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny od początku kładł duży nacisk na potrzebę edukacji. W 1856 roku członkowie Kościoła założyli pierwszy prywatny college dla czarnoskórych w Ameryce: Wilberforce University. Od tego momentu powstawały także inne, liczne instytucje edukacyjne⁵.

Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny stawia sobie za cel zaspokajanie duchowych, intelektualnych, emocjonalnych i fizycznych potrzeb ludzi. Czyni to przez: głoszenie Ewangelii, karmienie głodnych, odziewanie nagich, domy dla bezdomnych, podniesienie upadłych, oferty pracy dla bezrobotnych, opiekę duszpasterską w więzieniach i szpitalach, zachętę do ekonomicznego postępu⁶.

Duchownymi w Kościele mogą zostać mężczyźni, a także kobiety. Już w 1817 roku biskup Richard Allen upoważnił do wygłaszania kazań pierwszą niewiastę. W 1885 roku biskup Henry M. Turner ordynował Sarę A. Hughes na wędrownego diakona dla Konferencji Dorocznej Północnej Karoliny. Przez wiele lat kobiety usługiwały jako ewangelistki. Od 1960 roku mogą być ordynowane na prezbiterów⁷.

Najwyższą władzą w Kościele jest Konferencja Generalna, obradująca co cztery lata. Biorą w niej udział wszyscy biskupi oraz delegaci z poszczególnych konferencji dorocznych, a także rektorzy seminariów i kapelani regularnych sił zbrojnych USA. Co najmniej raz w roku, na dwudniowej publicznej sesji, spotyka się Rada Biskupów. W pierwszym dniu zajmuje się skargami i petycjami, a drugiego dnia ogłasza swoje decyzje.

Obecnie Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny liczy blisko 3 milionów wiernych i ponad 7 tysięcy duchownych. Ponad 7 tysięcy parafii rozmieszczonych jest w Ameryce Północnej i Południowej, Afryce i Europie⁸.

⁵ *World Methodist Council Handbook of Information*, Lake Junaluska 1997, s. 27.

⁶ J. Bartos, *Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny*, s. 11.

⁷ *World Methodist Council*, s. 28.

⁸ <https://www.oikoumene.org/en/member-churches/african-methodist-episcopal-church>, dostęp 2015-07-02.

Kościół jest członkiem Światowej Rady Kościołów i Światowej Rady Metodystycznej, skupiającej większość wyznań metodystycznych, do której należy około 70 milionów wiernych⁹.

2. Pierwotny Kościół Metodystyczny (The Primitive Methodist Church)

Początki tego Kościoła sięgają XIX-wiecznej Anglii i działalności dwóch metodystycznych kaznodziejów świeckich, którymi byli: Hugh Boume (1772–1852) i Wiliam Clowes (1780–1851). Byli oni bardzo aktywni w prowadzeniu nabożeństw namiotowych, w wyniku których wiele osób się nawracało. Jednak w 1807 roku zostali usunięci z Kościoła za „prowadzenie nabożeństw namiotowych bez pozwolenia i za sprzeciwianie się usiłowaniom Konferencji, by sprawować kontrolę nad głoszeniem na wolnym powietrzu”¹⁰.

Dwieście osób, które poszło za swoimi przywódcami przyjęła nazwę Pierwotnych Metodystów. Gdy jeden z przywódców nowego ruchu James Crawfoot został postawiony przed władzami Kościoła Metodystycznego za przemawianie bez pozwolenia, zacytował wtedy jedną z ostatnich mów Wesleya z 1770 roku: „Współpracownicy, gdzie tylko otwarte są drzwi, wchodźcie i zwiastujcie ewangelię; czy będzie dwóch lub trzech, pod żywo- płotem czy na drzewie, głoscie ewangelię. Wybiegnij prędko na ulicę i na drogi miejskie, a ubogie i ułomne, i chrome, i ślepe tu przyprowadź. I rzekł sługa: Panie, stało się, jak kazałeś, a jeszcze jest miejsce” Crawfoot podniósł ręce i ze łzami płynącymi po policzkach, powtórzył: „A jeszcze jest miejsce, a jeszcze jest miejsce” Po przedstawieniu tego cytatu Crawfoot powiedział: „Panie Przewodniczący, jeśli ty odszedłeś od starego zwyczaju, to ja nie. Nadal pozostaję pierwotnym metodystą”¹¹.

⁹ Zob. E. Puślecki, *Powracająca fala. Działalność Południowego Kościoła Metodystycznego w Polsce w latach 1920-1924. Studium historyczno-teologiczne*, Warszawa 2001, s. 13.

¹⁰ C. Whittaker, *Wielkie przebudzenia*, Warszawa 1997, s. 45.

¹¹ Tamże, s. 50.

Nowe wyznanie znane było również pod nazwą „deklamatorów” ze względu na głośnie modlitwy, hałas i krzyk jaki towarzyszył im spotkaniom.

Nowy Kościół szybko się rozprzestrzenił w Anglii, a następnie w USA. Denominacja określa siebie jako „społeczność ewangelicznych chrześcijan, zgromadzających się dla wzajemnej pomocy w doskonaleniu chrześcijańskiego charakteru, dla promowania żywego chrystianizmu na ziemi i szerzenia Królestwa Bożego na świecie. Jesteśmy biblijnie wierzącymi chrześcijanami, a naszym celem jest głoszenie ewangelii”¹².

Wyznanie wiary Pierwotnego Kościoła Metodystycznego obejmuje 14 artykułów. Pierwotni metodyści wyznają między innymi wiarę w Trójjedyne Boga: Ojca, Syna i Ducha Świętego; stworzenie człowieka bezpośrednio przez Boga; nawrócenie w wyniku działania Ducha Świętego; usprawiedliwienie przez wiarę wszystkich, którzy wierzą; uświęcenie objawiające się świętością życia i serca; zmartwychwstanie umarłych i przyszłe życie; powtórne przyjście Chrystusa; wieczną nagrodę dla zbawionych oraz wieczną karę dla potępionych; Kościół, który jest ustanowiony przez Chrystusa i zrzeszający wszystkich uznających Chrystusa jako Zbawiciela¹³.

Symbolem Pierwotnego Kościoła Metodystycznego jest łódź, która jest symbolem wędrówki do Królestwa Bożego. Maszt tej łodzi („Chi” i „Rho”) to skrót od greckiego „Chrystus”. Żagiel symbolizuje działanie Ducha Świętego. Sieć ma przyciągać ludzi do Chrystusa. Upleciona jest ona z lin oznaczających długości i szerokości geograficzne. Ryby były znakiem rozpoznawczym pierwszych chrześcijan w czasie prześladowań. Symbol ten, zdaniem pierwotnych metodystów, podkreśla uczniostwo i pozyskiwanie świata dla Chrystusa¹⁴.

Ustrój Kościoła jest kongregacyjny. Każda parafia wybiera swojego pastora i innych aktywistów. Zatwierdzani oni są przez Konferencję Doroczną. Zbory tworzą okręgi, na czele których sto-

¹² <http://www.primitivemethodistchurch.org/chapter1.html>, dostęp 2015-07-02.

¹³ Por. tamże.

¹⁴ J. Bartos, *Pierwotny Kościół Metodystyczny*, „Pielgrzym Polski”, nr 1/2006, s. 14.

ją superintendenci. Raz w roku odbywa się konferencja danego okręgu, skupiających delegatów ze zborów. Wybiera ona także prezydenta, który przewodniczy obradom, a także koordynuje prace Kościoła w ciągu roku¹⁵.

Pierwotny Kościół Metodystyczny jest niewielką społecznością. Wierni zamieszkują m.in. w USA, Meksyku, Gwatemali, Kolumbii. Łączna liczba wyznawców wynosi kilka tysięcy¹⁶.

3. Wolny Kościół Metodystyczny (The Free Methodist Church)

Powstał on 23 sierpnia 1860 roku w Pekinie, stan Nowy Jork w USA. Pierwszym biskupem nowego Kościoła został Benjamin Titus Roberts. Był on pisarzem, wydawcą, chrześcijańskim pedagogiem i kaznodzieją ruchu uświęceniowego¹⁷. Został on wcześniej wyłączony z Episkopalnego Kościoła Metodystycznego ze względu na odmienne rozumienie potrzeby reformy w tym Kościele. Nowa denominacja przyjęła nazwę „wolni metodyści”, aby podkreślić wolność duchową w uwielbieniu i w codziennym życiu. Jednoznacznie i zdecydowanie wypowiedziała się przeciw niewolnictwu i sprzedawaniu miejsc w kościelnych ławkach¹⁸.

Wyznanie szybko rozprzestrzeniło się nie tylko w USA, ale także w innych krajach. Obecnie występuje w 82 państwach i liczy kilkaset tysięcy wiernych. Wśród Kościołów nawiązujących do XVIII-wiecznego przebudzenia metodystycznego jest to Kościół niewielki. Jednakże w ostatnich 25 latach doświadczył wzrostu o 350%. Największy wzrost liczby wiernych można zaobserwować przede wszystkim w Afryce, w krajach ogarniętych wojną, takich jak: Kongo, Rwanda i Burundi. Co ciekawe, Kościół w Rwandzie odnotował 250% wzrost nawet podczas okresu

¹⁵ <http://www.primitivemethodistchurch.org/organization.html>, dostęp 2015-07-02.

¹⁶ <http://www.primitivemethodistchurch.org/PMWorldCongressBrochure.pdf>, dostęp 2015-07-02.

¹⁷ Por. *What Is a Free Methodist?*, Light and Life Communications 1989, s. 1.

¹⁸ Por. tamże, s. 2.

rozpowszechnionej przemocy i szczepowego ludobójstwa¹⁹. Poza Afryką największe skupisko wiernych Wolnego Kościoła Metodystycznego mieści się w USA, gdzie liczy ok. 100 tysięcy osób skupionych w 900 zborach. Centrala Kościoła od 1990 roku mieści się w Indianapolis, w stanie Indiana.

Podstawą wiary i największym autorytetem dla wolnych metodystów jest Pismo Święte. Wszyscy członkowie przynależą do małych grup (klas), w których wzrastają w wierze i łasce Bożej.

Wyznanie wiary Wolnego Kościoła Metodystycznego zawiera 21 artykułów²⁰. Kościół wyznaje wiarę w Trójcę Świętą, odkupieńczą śmierć Jezusa na krzyżu i działanie Ducha Świętego. Podkreśla znaczenie Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu.

Artykuł IX akcentuje znaczenie dobrych uczynków: „Dobre uczynki są owocami wiary w Jezusa Chrystusa, ale nie mogą nas zbawić od naszych grzechów ani od sądu Bożego. Są wyrazem chrześcijańskiej wiary i miłości”²¹.

Wolni metodyści wierzą, że Kościół jest tworem Bożym, Chrystus jest Jego Panem i Głową. Kościół jest zarówno „boski jak i ludzki, idealny jak i wadliwy. Jest to bowiem organizm, a nie niezmienna instytucja”²². Wolny Kościół Metodystyczny praktykuje dwa sakramenty: chrzest i komunie św. Chrzest jest udzielany również niemowlętom na prośbę ich rodziców lub opiekunów, którzy dają gwarancję ich chrześcijańskiego wychowania.

Wolni metodyści wyznają wiarę w powtórne przyjście Jezusa, którego czasu nikt z ludzi nie zna. XVIII artykuł wiary stwierdza: „Powrót Chrystusa jest pewny i może zdarzyć się w każdej chwili, chociaż nie jest nam dane, aby znać jego godzinę. W swoim powrocie Jezus wypełni wszystkie proroctwa dotyczące Jego ostatecznego triumfu nad wszelkim złem. Oczekiwanie wierzących powinno być nacechowane radością, czujnością, gotowością i pil-

¹⁹ J. Bartos, *Wolny Kościół Metodystyczny*, „Pielgrzym Polski” nr 9/2005, s. 7.

²⁰ *2007 Book of Discipline Free Methodist Church*, Indianapolis 2008, s. 17-25.

²¹ Tamże, s. 21.

²² Por. XIV artykuł wiary, w: *Article of Religion*, s. 23.

nością”²³. Wolny Kościół Metodystyczny wierzy w zmartwychwstanie sprawiedliwych i niesprawiedliwych, sąd ostateczny, wieczne zbawienie i wieczne potępienie.

Członkowie Kościoła utrzymują abstynencję od alkoholu, nikotyny i narkotyków. Wyznawcy zobowiązani są też do płacenia dziesięciny.

Ustrój Kościoła jest połączeniem episkopalizmu i kongregacjonalizmu. Choć pastory nie są powoływani przez lokalną społeczność, to zbor ma dużą „autonomię” w sprawach misji i lokalnej działalności. Wolny Kościół Metodystyczny jest członkiem Światowej Rady Metodystycznej²⁴.

4. Kościół Nazarejczyka (The Church of the Nazarene)

Kościół Nazarejczyka powstał w 1908 roku w USA, jako zjednoczenie kilku wspólnot pochodzących z ruchu uświęceniowego. Nawiązuje on do angielskiej reformacji, osiemnastowiecznego metodyzmu oraz dziewiętnastowiecznego ruchu uświęcenia. Określa siebie jako „duchowe dziecko metodystycznego przebudzenia w XVII wieku w Wielkiej Brytanii”²⁵ Założycielem i pierwszym przywódcą Kościoła był metodystyczny pastor z Los Angeles ks. dr Phineas F. Breese (1838–1915).

Obecnie Kościół jest wyznaniem o zasięgu ogólnoswiatowym. W pierwszych latach istnienia wysyłał on już misjonarzy do Meksyku, Indii, Japonii, Chin i Afryki. Aktualnie do Kościoła należy ok. 2,3 mln członków skupionych w ponad 29 tys. zborach. Służy w nim ok. 17 tys. duchownych (prezbiterów) i ponad 700 misjonarzy. Kościół działa w 148 krajach świata. Prowadzi szeroką działalność edukacyjną w postaci szkół średnich i wyższych w Afryce, Kanadzie i USA. Kościół zarządza też trzema szpitalami. Nadaje audycje radiowe i telewizyjne w 95 krajach, 43 językach i dia-

²³ Tamże, s. 25.

²⁴ Por. <http://worldmethodistcouncil.org/about/member-churches/char/F/> dostęp 2015-07-02.

²⁵ Note G. van, *The people called Nazarenes: who we are and what we believe*, Nazarene Publishing House 1983, s. 10.

lektach, przede wszystkim w Afryce, Azji, Europie Wschodniej i Ameryce Łacińskiej²⁶.

Kościół Nazarejczyka posiada własne wydawnictwo kościelne w Kansas City (USA). Wydaje ono książki, periodyki i kasety. Łączny nakład książek wynosi ponad 200 tys. rocznie.

Wyznanie wiary Kościoła Nazarejczyka zawiera 26 artykułów²⁷ Wyznanie to określa siebie jako „część uniwersalnego Kościoła Chrystusowego, wyznając wraz z innymi wiarę w jednego Pana, jedną wiarę oraz jeden chrzest” Uznaje, podobnie jak inni protestanci, Biblię jako jedyną regułę chrześcijańskiej wiary i życia.

Wyznaje wiarę w Boga: Ojca, Syna i Ducha Świętego. Głosi zbawienie z łaski przez wiarę w Jezusa Chrystusa. Twierdzi, że dobre uczynki są wyrazem wdzięczności Bogu za łaskę, która została okazana przez śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa.

Kościół kładzie wielki nacisk na uświęcenie. Wierzy bowiem, że Bóg powołuje chrześcijan do świętego życia i napędza serce człowieka miłością do Boga i bliźniego. Nie oznacza to jednak perfekcjonizmu²⁸.

Nazarejczycy wierzą w uzdrowienie przez modlitwę. XIV artykuł ich Wyznania Wiary stwierdza: „Wierzymy w biblijną doktrynę Bożego uzdrowienia i zachęcamy naszych ludzi, aby szukali uzdrowienia chorego przez modlitwę wiary. Wierzymy również, że Bóg uzdrawia przez środki medyczne (2 Krl 5,1-19; Ps 103,1-5; Mt 4,23-24; 9,18-35; J 4,46-54; Dz 5,12-16; 1 Kor 12,4-11; 2 Kor 12,7-10; Jk 5,13-16)²⁹”

Kościół głosi powtórne przyjście Jezusa Chrystusa i pochwylenie wierzących. Wyznaje zmartwychwstanie umarłych: sprawiedliwych i niesprawiedliwych. Wyznaje wieczne zbawienie i wieczne potępienie.

Członkowie denominacji pragną świadczyć o Chrystusie swoim życiem i pociągać innych do miłości, służby i uwielbienia

²⁶ Por. *Church of the Nazarene Growth. 2004-2014 Annual Statistics from the General Secretary's Reports*, <http://nazarene.org/files/docs/StatisticsAnnual.pdf>, dostęp 2015-07-02.

²⁷ <http://nazarene.org/articles-faith>, dostęp 02.07.2015.

²⁸ J. Bartos, *Kościół Nazarejczyka*, „Pielgrzym Polski” nr 7-8/2004, s. 11.

²⁹ *Manual. 2009-2013 Church of the Nazarene*, Nazarene Publishing House 2013, s. 36.

Boga. Ponieważ ludzie tworzą „kościół”, każdy chrześcijanin jest powołany do służby.

Kościół praktykuje dwa sakramenty: chrzest i komunię św. Chrzest udzielany jest także dzieciom „na prośbę ich rodziców lub opiekunów, którzy dają gwarancję ich chrześcijańskiego wychowania. Chrzest może odbyć się przez pokropienie, polanie albo zanurzenie”³⁰.

Do komunii św. używa się chleba i soku winogronowego (nie sfermentowane wino). Chleb symbolizuje ciało Jezusa przybite do krzyża, a wino – krew przelaną na Golgocie. Zaproszeni do udziału są wszyscy naśladowcy Chrystusa, niezależnie czy są oficjalnie członkami Kościoła czy też nie.

Członkowie mają obowiązek płacenia dziesięciny, chodzenia na nabożeństwa, święcenia dnia odpoczynku, modlitwy oraz osobistego studium Biblii. Wyznawców obowiązuje abstynencja od alkoholu i tytoniu.

Ustrój Kościoła łączy w sobie elementy kongregacyjne i episkopalne. Z amerykańskiego metodyzmu Kościół zaczerpnął koncepcję generalnej i okręgowej superintendentury. Praktyka ordynacji też ma metodystyczne korzenie: prezbiterzy są kwalifikowani do święceń przez prezbiterów i ordynowani przez Superintendenta Generalnego, któremu w czasie aktu ordynacji towarzyszą inni prezbiterzy. Element kongregacyjny odnajdujemy w prawie lokalnego zboru do powołania własnego pastora, a prezbiteriański w prawie do wyboru superintendenta okręgowego przez reprezentantów tegoż okręgu³¹.

Kościół Nazarejczyka dopuszcza ordynację kobiet. Uważa bowiem, że kobiety powinny służyć swoimi darami. Mogą więc one także zajmować przewodnie stanowiska w Kościele.

Kościół Nazarejczyka od 1999 roku jest członkiem Światowej Rady Metodystycznej. Angażuje się także w działalność ekumeniczną.

* * *

³⁰ Tamże, s. 37.

³¹ J. Stone, *Church of the Nazarene*, „Pielgrzym Polski” nr 12/1999, s. 24.

Powyższe Kościoły są nieznane w środowisku polskim. Liczą jednak łącznie kilka milionów wyznawców na świecie. Ich działalność wyszła poza kraje, w których powstały. Nie występują w Polsce poza Kościołem Nazarejczyka, który od ponad 10 lat prowadzi pracę misyjną w naszym kraju. Owocem jej jest kilkunastu wiernych w 3 punktach misyjnych: Gdańsku, Krakowie i Poznaniu³².

Poza Pierwotnym Kościołem Metodystycznym współpracują ze Zjednoczonym Kościołem Metodystycznym i są członkami Światowej Rady Metodystycznej³³.

Nota o autorze: ks. Józef Bartos, superintendent Okręgu Południowego Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP.

Streszczenie

Artykuł opisuje nieznane w Polsce cztery Kościoły metodystyczne: 1. Afrykański Episkopalny Kościół Metodystyczny, założony w 1787 r. w USA; 2. Pierwotny Kościół Metodystyczny, założony w 1807 r. w Anglii; 3. Wolny Kościół Metodystyczny, założony w 1860 r. w USA; 4. Kościół Nazarejczyka, założony w 1908 r. w USA. Artykuł szkicuje historię i doktrynę tych denominacji, które nawiązują do spuścizny Johna Wesleya (1703–1791) i Charlesa Wesleya (1707–1788).

Słowa kluczowe: Kościoły metodystyczne, metodyści, protestantyzm.

³² Por. <http://polandnaz.blogspot.com/>, dostęp 2015-07-03.

³³ Zob. <http://worldmethodistcouncil.org/about/member-churches/>, dostęp 2015-07-02.

Abstract

Unknown Methodist Churches

The Article describes four Methodist Churches unknown in Poland, as follows: 1. The African Methodist Episcopal Church, which was founded in 1787 in the USA; 2. The Primitive Methodist Church, which was founded in 1807 in England; 3. The Free Methodist Church, which was founded in 1860 in the USA; 4. The Church of the Nazarene, which was founded in 1908 in the USA. The article also outlines the history and doctrine of these denominations that are based on the activities of John Wesley (1703-1791) and Charles Wesley (1707-1788).

Keywords: Methodist Churches, Methodists, Protestantism.

Streszcz. i tłum. **Józef Bartos**